

רשמה א.ב.

4186

פרוטוקול מספר 36/ד' /
מישיבת הועדה לעניני פנים
שהתקיימה ביום א', י"ג תמוז תשי"ט - 19.7.59
בשעה 09.30

משתתפים:

- י. ריפתין - יו"ר
- מ. אונא
- ע. דגני
- י. כהן
- ח. לנדאו

מזמנים:

- מר י. נחמיאס - המפקח הכללי, משטרת ישראל
- מר זלינגר - מפקד מחוז חיפה,

סדר-היום:

מאורעות ואדי-סאליב

היו"ר י. ריפתין:

אני פותח את הישיבה.

הכנסת העבירה לוועדת הפנים את הדיון במאורעות בחיפה. הודעת שר המשטרה בכנסת בענין זה היתה שהממשלה מינתה ועדת חקירה, ועלינו להחליט עתה מה לעשות כדי שלא תהיה כפילות. יחד עם זאת הוזמנו לכאן היום נציגי המשטרה כדי לספק לנו, אם אפשר, פרטים נוספים על אלה שמסר שר המשטרה בכנסת, או למסור לנו על התפתחויות נוספות, אם היו, לאחר הדיון בכנסת.

י. נחמיאס:

כהרצאת-רקע למאורעות טוב בכל זאת לראות את הודעת שר המשטרה בכנסת. מאז היתה ועדת חקירה משטרתית (שמשום-מה נקראת "ועדת חקירה פנימית", שלא בצדק, כיוון שתפקידה של המשטרה הוא לחקור דברים שקורים, גם אם המשטרה היא צד בהם). כיוון שהמעורבים בענין הם אנשי משטרה, אנו מקפידים במיוחד, ומעבירים את העדויות של עדים בלתי-תלויים, וכן את מסקנות החוקרים כלפי הגישה פרימה-פאזייה, ליועץ המשפטי, מה גם שלפי החוק אין להעמיד עובד מדינה לדין ללא אישור היועץ המשפטי. ביום ה' האחרון קיבלתי אפוא את פרי החקירה המשטרתית, ולמחרת העברתי זאת לשר. עד כה למדנו רק את המסקנות, ולא הספקנו לעבור על פרטי העדויות. אך מפקד מחוז חיפה עבר על החומר במהרה, והזדהה עם המסקנות לפיהן לא היתה הצדקה ליריות, וקרוב לוודאי שהחומר יועבר ליועץ המשפטי לפעולה כפי שיראה לנכון.

לא הייתי אומר שנוספו עובדות חדשות שיש להן קשר ישיר למאורעות מאז הדיון בכנסת, ואני חושב שטוב נעשה אם נתבסס בדיון פה על הפרטים שמסר השר.

מר זלינגר:

הפרטים שנאספו עומדים להיות מועברים לוועדה הממשלתית שנתמנתה לענין זה, ואני מעדיף אפוא להסתפק בתשובות שישאלו חברי הוועדה.

ח. לנדאו:

ראשית - מה מצב הפצוע? לא נמסרים על כך כל קומוניקטים, ואני חושב שכדאי לעשות זאת מבחינת הרגעת הרוחות. שמעתי שבסביבות חיפה נפוצו בסוף השבוע שמועות כאילו הפצוע מת ואין רוצים לגלות זאת באשר הדבר עלול להביא לתסבוכות שונות. כדאי אפוא לפרסם הודעה בענין זה בכל יום, כדי שלא לתת מקום לשמועות.

ועדת הפנים - 19.7.59

ח. לנדאו:

אשר לחקירה עצמה: מה בדיוק חקרתם? האם חקרתם את ענין היריבה אם היתה מוצדקת או לא, או שחקרתם את הרקע הישיר למה שקרה אחרי היריבה? האם היתה יד שכיוונה זאת, ומי? מי הוציא את הכרוז בסטנסייל וכו' - וכל מה שהתהווה מאז היריבה ועד שנרגעו הרוחות? או האם הרחבתם את החקירה ונסיתם להתחקות גם אחרי השורש שלכל מה שעלול היה להעלות התפתחות כזאת בואדי-סאליב?

עד עכשיו מתברר מתוך הדו"ח רק שקבעתם שלא היתה הצדקה ליריבה, מה בדעתכם עוד לקבוע על סמך הדו"ח? האם אתם עומדים להסתפק בנקודה המשטרית הטהורה הזאת בלבד, או שבדעתכם גם להרחיב את יריעת המסקנות?

הנזכר לקבל את הדו"ח? אני סבור שכדאי שנקבל את הדו"ח ואת העדויות כולן. אינני מניח שחומר זה יהיה סודי, וכדאי היה שנקבל אותו כדי שנתפזר בתמונה.

מה בנוגע לאיש שירה מן הקומה העליונה? מה היריבה בנוספת שנורתה, ולמה נורתה?

י. כהן:

למעשה לא ברור לי מה תפקידנו כאן עכשיו. עובדה היא שנתמנתה ועדת חקירה ממשלתית, ולא ברורה לי

הכפילות.

מתוך הפרסומים שבעתונות מתברר שההפגנה הסופית, הסוערת ביותר, נשטטה בעצם מידי המארגנים הראשונים של עולי צפון-אפריקה ועברה לידי אלמנטים אחרים. השאלה היא אם אתם יודעים מי מארגן זאת, מי עמד בראש הפעולה ומי שימש הגורם הישיר להתפרעויות?

ההתקפה על הדר-הכרמל נערכה בשעות שלפנות-ערב. קדמו לה הפגנות אחרות, והרוחות סערו במשך היום הקודם. האם יש הסבר לכך שהמטרה לא עמדה על המשמר במידה מספקת ולא הרגישה במה שעלול להתרחש?

בשעת המאורעות היו שתי הופעות קיצוניות: מצד אחד - היריבה בשיכור, שהיתה במידה רבה פרי עצבנות וחוסר שליטה עצמית, ומצד שני - התנהגותו של אותו הקצין שהוכיח גבורה ונכנס לתוך ההמון ע"מ להשקיט אותו ע"י הופעתו האישית. השאלה היא באיזו מידה מאורגנת המטרה לקראת טיפול בהפגנות הסוניות, והאם ניתן טיפול מיוחד לאנשי המטרה לעסוק בדברים כאלה?

ע. דגני:

גם אני חושב שאין אנו יכולים לשמש ועדת חקירה, אבל הייתי רוצה בכל זאת לשאול שתי שאלות:

(1) האם בין המתפרעים היו רבים שיש להם תיקים במטרה עוד קודם לכן?

(2) כיצד הגיבה המטרה וכיצד היא חושבת להגיב במקרים דומים? הייתי לפחדת היום בחיפה, ושמעתי את דבריכם של חברים שנדהמו מחוסר תגובתה של המטרה, ובטחונם עורער מכך שאפשר היה להגיע למצב כזה והמטרה עמדה חסרת-אונים. שמעתי גם מפי חברים שבמקומות שונים בארץ מאיימים אנשים מלאי-מרידת ואומרים: נעשה את מה שהיה בחיפה, ואז תיאלצו לתת לנו מה שאנו רוצים. כיצד חושבת המטרה להגיב במקרים כאלה?

מר נחמיאס:

גם שאלה זו מופנית למטרה?

ע. דגני:

כן. סיפר לי ח"כ יזהר סמילנסקי: ברחובות, כשביקו שם, נתקל במחוסר-עבודה שאיים ואמר: יהיה כאן מה שהיה בחיפה. אם ישנו האנשים ששום דבר אינו יכול להיות מושג בדרך של אלימות - יסדירו את הדברים בדרך אחרת. משום כך אני מפנה את השאלה למשטר

היור"י. ריפתין:

לשאלה בדבר הכפילות שבדיוני שתי הוועדות ברצוני להסביר: בכנסת הוצעה ע"י שר המטרה הצעת סיכום האומרת: תהיה ועדת חקירה ממשלתית, שתמסור את הדו"ח שלה לממשלה ולוועדת הפנים של הכנסת. הצעה זו לא נתקבלה, ובמקומה נתקבלה הצעת גוברין-רובין האומרת: לאחר ששמעה הכנסת את הודעת הממשלה - היא מעבירה את הענין לוועד הפנים. אינני אומר שנוסח זה סותר את הודעת שר המטרה, אבל הוא אינו מתב את סדר הדיונים, באותה ישיבה של הכנסת מתברר גם שוועדת החקירה הממשלתית

ועדת הפנים - 19.7.59

היו"ר י. ריפתין:

עדיין אינה קיימת. שר המשטרה אמר באותה ישיבה שאינו יכול למסור את שמו של השופט שיהיה יו"ר הוועדה, אך הוא מקבל את הצעת ח"כ רוקח להרכיב את הרכב הוועדה. החלטת הסיכום בכנסת נתקבלה אפוא לא על הרקע של ועדת חקירה ממסלתית קיימת ופועלת. במצב זה החליטה הוועדה פה-אחד על הצעד הראשון: להיפגש עם המטה הארצי של המשטרה ולשמוע אינפורמציה בלתי-אמצעית ממנו. נוסף לכך ביקשתי ששר המשטרה יפגיש אותי עם יו"ר הוועדה הממסלתית ע"מ שנקבע סדר שימוע כפילות.

עלינו לזכור עוד שהכנסת יוצאת בעוד חודש ימים לפגרה, ועי"כ מסיימת גם את תפקידה ככנסת השלישית. אילו ידעתי אפוא שוועדת החקירה הממסלתית עומדת לסיים את עבודתה ולהסיק מסקנות תוך השבוע הקרוב - הייתי ממליץ בפני ועדת הפנים שנחכה שבוע או שבועיים. כי לדעתי כבוד החלטת הכנסת מחייב שיעשה מאמץ כדי להניח את מסקנות ועדת הפנים על שולחן הכנסת עוד לפני סיום המושב. לא נאה גם שוועדת חקירה ממסלתית תשב ותסיק מסקנות בשעה של חילופי-כנסת. משום כך רציתי לברר את השאלה של כפילות עם השופט עציוני.

שאלה שניה היא מה רוצה ועדת החקירה הממסלתית לעשות. אני מפקפק אם היא תוכל להציע לכנסת מסקנות לגבי השרשים הציבוריים הסוציאליים של הבעיה. מתוך כך שהשאלה של ההתפרצות והתנהגות המשטרה היא חלק של הבעיה - נראה לי שלא צריך זה להיות תפקידה של הוועדה לשמוע פרטים ולשמע כוועדת חקירה. כי הכנסת לא קיבלה החלטה האומרת שתהיה זו ועדת חקירה שתשמע את כל המעוניינים להעיד, אלא על ועדת הפנים לשמוע גורמים ציבוריים בלבד, בקשר עם הרקע הכללי של המאורעות.

אני מצדי מציע לוועדה, נוסף לפגישה עם המטה הארצי של המשטרה והנסיון שאעשה לתאם את הדברים עם יו"ר הוועדה הממסלתית - לעשות צעד נוסף: להיפגש עם הנהלת עיריית חיפה. אני חושב שבעי הדבר שוועדת הפנים הרוצה לקבל תיאור כלשהו, פונה להנהלת העיר ושומעת ממנה פרטים. אין כוונתי לפגישה גדולה עם מליאת מועצת העירייה, אלא עם מספר מאנשי ההנהלה שיש להם מה להגיד. כשנקבל אפוא בעוד זמן מה את המסקנות של הוועדה הממסלתית, לא נצטרך לשמוע שוב את המשטרה ואת עיריית חיפה, אלא נוכל להניח מיד את מסקנותינו.

עכשיו יש לי מספר שאלות למשטרה.

האם אנשי המשטרה חייבים לתמיד לשאת נשק, ובאילו מקרים הם חייבים ומתי אינם חייבים? והאם לרגל המקרה שקרה אין לבחון מחדש את ההנחיות מתי צריך שוטר לשאת נשק ומתי לא? שאלה זו היא מחוץ לשאלה בדבר ההנחיות לשימוש בנשק; דיברתי על נשיאת נשק.

בקשר עם הבלגת המשטרה כשהתפשטו ההתפרעויות: - האם יש למשטרה בכלל כוח מספיק שלא להבליג? ושנית - האם עשתה טוב שהבליגה הייתה רוצה שהמשטרה תהיה מסוגלת להגיב בעת הצורך. אני מרוצה מאד מכך שלא היו יותר פצועים או אסורים ממה שהיו, כי כשמתחילים להגיב - אין יודעים כמה מסתיים העניין, ואילו היו פצועים נוספים אני חושב שהמצב הציבורי בארץ היה צרוע פי כמה. אבל שאלה נפרדת היא השאלה אם מסוגלת בכלל המשטרה להגיב במקרים כאלה כשיש צורך.

ארצנו ידועה בכלל כארץ שכמעט אין בה שכרות, לעומת ארצות אחרות. האם לאור המקרה שקרה אין אנו חייבים להפנות את תשומת לבנו של מיישנו לבעיה שקיים אלכוהוליזם בארץ, ואולי צריך לעשות משהו גם בעניין זה?

ח. לנדאן:

לעומת חברי אחרים, אני כשלעצמי רואה את תפקידה של הוועדה בעניין זה בבהירות רבה, ואין לי ספקות בנוגע לכפילות.

האם יש למשטרה מודיעים או לא? לדעתי צריך באזורים מסוג זה להיות למשטרה מודיע קבוע, גם אם אין היא מניחה אפשרות של התפרצות כזאת. ידוע שאזורים כמו ואדי סאליב הם מרכזי פשיעה ופריצות, ואין בכך שום סוד. ואם דרושה עין פקוחה - היא צריכה להיות ראשית כל באזורים אלה. האם יש לכם אפוא מודיעים שם? אני חושב שלא, כי הארת הייתם יודעים שעומד לקרות משהו.

ועדת הפנים - 19.7.59

ס. אנוב:

האם יש אחיזה כלשהי לטענה שמישהו אדגן את העניין הזה ועמד מאחוריו, מפלגה או גוף אחר?

י. נחמיאס:

להצעה שהמסורה תפרסם יום-יום קומוניקטים על מצב הפצוץ: - דעתי בעניין זה שלילית בהחלט. למרות מסקנות הוועדה שלא היה מקום לירידה, עדיין אנו ממשיכים לראות את הפצוץ הזה כפורע-סדר, ולא צריך לפרסם עליו קומוניקטים בכל יום, ואין אנו יכולים לשכוח את מקומו כלקוח קבוע של המסורה. אינני סבור גם שדבר זה היה תורם להשקט הרוחות, אלא להיפך, היה שומר על מתח בלתי רצוי.

אם אנו מקבלים את הדעה שהיה רקע חברתי לכל ההתפתחויות מהיריה הזאת - קשה לנו להסכים לדעה שמה שעומד על הפרק מבחינה ציבורית הוא אם האיש נפגע פחות או יותר, אם יחיה או ימות. בכל אופן, זוהי ספקולציה אישית שלי בלבד, אך אינני חושב שטוב יהיה לפרסם קומוניקטים כאלה.

לשאלה אם חקרנו רק את היריה או גם את הרקע: - החקירה היתה באותם העניינים שלמסורה יש אחריות עליהם, מה שאירע שם מבחינת החוק הפלילי. הוא הדין מבחינת ההמשך. אין אנו חוקרים באספקט או ברקע הסוציאלי הציבורי, אלא הפלילי בלבד. משום כך אנו טוענים שכל עבודתנו אינה מתנגשת לא עם ועדת הפנים ולא עם ועדת החקירה הממשלתית. הקביעה שלא היתה הצדקה ליריה לא חרגה ממסגרת זו. קרה מה שקרה, והשאלה היא אם לאור הנתונים יש לנו הוכחות להביא אדם לדין. ב-96% אנו אף יודעים שכאשר המסורה מביאה הוכחות שלה עם הרשעה - היא משיגה הרשעה בביהמ"ש.

כיוון שקרוב לוודאי שהפרשה תבוא לפני ביהמ"ש בצורה הרגילה ע"י היועץ המשפטי, אינני חושב שוועדת הפנים צריכה להיכנס להליכים משפטיים בפרט זה.

ולשאלתו של ח"כ לנדאו אם יש לנו מודיעים: יש מודיעים. אבל המסורה איננה מעסיקה מודיעים בעניינים שהם מחוץ למסגרת אחריותה בעניינים של צדק ציבורי וכו'. המודיעים הם לעניינים פליליים, לא להלכי-רוח, פרט להלכי רוח העלולים להביא להפרת החוק, ולא להלכי-רוח מבחיה חברתית, פוליטית וכדומה.

לשאלה אם המסורה עמדה על המשמר בכל הנוגע לזינוק לרחוב הרצל: - יש לי רושם שהמאורעות המודיעיניים מבחינה עובדתית אינם ברורים כל צרכם, ומכאן השאלות על הבלגה והגבה. היו שלוש קבוצות של אירועים באותו יום ה'. היתה ההפגנה הראשונה בבוקר, לפני בנין מסה המסורה בחיפה, ועם היותה בלתי חוקית כיוון שלא היתה ברשיון - לא היתה פרועה, והיתה אף סבירה מבחינה ציבורית. עכ"פ, כך נראתה בעינינו. אני חושב שמפקד המחוז נהג בתבונה שלא פיצר אותה באלות, בייחוד שלא היו התפרעויות. הוא קיבל את האנשים, והבטיח להם שהדבר ייבדק, והאנשים התפזרו.

בדרך חזרה התפצלה ההפגנה, והיו כמה קבוצות שזרקו פה ושם אבנים על סכוניות מסורה. לאחר מכן, בלי קשר ישיר עם אותה הפגנה, היתה במשך היום תופעה לסירוגין של קבוצות קטנות של אנשים שהסבו נזקים קודם-כל בעיר התחתית למספר בתי-קפה, גם בשכונת עצמה, והיו שם התפרעויות לסירוגין נגד שוטרים. לפנות ערב פרצו כמה עשרות אנשים, שהתחלקו לקבוצות קטנות, ותוך 10-12 דקות עברו ליד חלונות ואווה ושברו ללא כל אבחנה, ולא שודו דבר; רק הרסו. עד שהגיעה המסורה כבר לא היה כלום; הדבר נעשה ממש ביעף. אינני יודע אם יש לזה קשר עם אותו כרוז שקרא לעלות על נווה-העשירים וההדר. כאן אני רוצה לציין כי עם היות זו הפגנה שפלה של הקבוצה שעלתה, לא היה בה משום התגרות נגד החוק, אלא יצאו בשיטה של פגע-וברח. אתם חייבים להסכים עמי שאין המסורה יכולה למנוע כל מקרה, בייחוד שאין קשר בין סיבה ומסקנה. בניח שהסימנים להתפרעות היו יכולים להביא אותנו למסקנה שצריך לפקוח עין ולרכז כוח. גם אז איננו חושבים שהיינו יכולים לערוב לכל אינצידנט שקרה. כי מדוע דוקא שם ולא בסדנאות של המסורה למטה?

י. נחמיאס:

נוסף לכך היתה הפגנה שלישית, בסיון לצאת ב-8.30 בערב בהפגנה מואדי-סאליב להדר. ההפגנה הזאת נתקלה במבואות השכונה בכוח משטרה, ופורצה. טוענים: הנה, כאן פעלה המשטרה בתקיפות וההפגנה התפזרה. גם קודם היתה אפוא מתפזרת אילו היתה המשטרה עושה משהו. אבל אין הדברים דומים. ההפגנה האחרונה הזאת היתה הפגנה מאורגנת רבת-משתתפים, שצעדה בסך להדר, והמשתתפים ברחו משאך ראו את השוטרים.

עלינו לזכור שכאשר המדובר הוא בהפרת חוק, היזמה היא בידי אלה שמפירים אותו, ולא יכולנו אז לראות צורך בהעמדת שמירה ליד כל חנות בחיפה.

נשאלה שאלה בדבר היריה בשיכור והקצין שנכנס לתוך המפגינים. אם היום מסוגלים כאן לשאול שאלה אם יש או אין שכרות במדינה - הרי שעם כל הכבוד עלי לציין שאין אנו מכירים במידה מספקת את "ישראל השניה". המשטרה נקראת בעשרות מקרים יום-יום להשליט סדר בבתי-קפה ובתי-מרוח. פירושו של דבר: אלפים מקרים בשנה. זוהי שיגרה הנדשמת בתיקים, ואיש אינו חוקר את האספקט הסוציאלי והאחר. את היריה הזאת עלינו לראות אפוא על רקע של אלפי מקרים במשך השנה. עוול גדול ייעשה למשטרה אם נעמיד את הדברים כך כאילו פעם אחת בשנה נתקלה המשטרה במקרה אחד חמור של שכרות, וכבר אינה יודעת כיצד להתנהג, ויורה. יש עשרות מקרים יום-יום בהם מזמינים את המשטרה, כששיכורים שוברים בקבוקים, ועל-יד זה - משחקי הזארד ועישון חשיש. עלינו להשתחרר מן הרושם שהיום גרים במדינה הזאת אותם מאות-אלפי האנשים שגרו בה עם קום המדינה. וטוב היתה ועדה זו עושה אילו היתה מתלווה לאחד המפקדים באחד המקומות בסיוריו השיגדתיים, והיתה רואה את המציאות הזאת. בשבילי אפוא היוצא-דופן בכל הפרשה הוא היריה שנורתה, ולא דוקא המעשה הטוב שעשה הקצין שנכנס להמון. זהו מקרה רגיל.

מה שנוגע לאימון לקראת הפגנות - לצערנו אנו חייבים לאמן את אנשינו ככל האפשר להתגבר על הפגנה בעת הצורך.

לשאלה כיצד הגיבה וכיצד תגיב המשטרה במקרים של התפרעויות - אינני מאמין שיש שני מקרים זהים בדיוק באירועים מסוג זה. אינני חושב גם שתקיפות ואי-תקיפות הם שני דברים הנציתנים להגדרה אריתמטית, או שהם צריכים להיות מטרה למשטרה. המשטרה במשטרה היא שלא יופר הסדר, ואם הוא מופר - להחזיר את הסדר על כנו במינימום של נזק לאזרחים ולמשטרה. מידת התקיפות קשורה בנסיבות. אם שואלים אותי אם המשטרה תסבור שאזור כלשהו יופקר לפרחחים - לא. השאלה היא: מתי אתה בא עם כל הנעלמים המסומרות שלך, וזה בדרך-כלל נתון לשיקולו של מפקד מקומי, וככל שענין מסתבך - למפקד יותר גבוה.

במקרה הנדון ידענו שהאנשים באים מהשכונה המסויימת, ונשלחו אליה כוחות. רצינו שנוכחות הכוחות שם תפסיק את ההתפרעויות ותאפשר לנו כעבור יום-יומיים להתחיל בחקירה. היו לנו גם כוחות לעשות פעולה דראסטית. יכולנו להקיף את השכונה בשוטרים, להקים מכלאות וללוא את החשודים, וכו'. אבל אני שואל: האם ביום ד' בצהריים המציאות בישראל ובחיפה היתה כזאת שאחרי שלוש שעות של מקרה פה ומקרה שם צריך היה להתחיל בפעולה מסוג זה של הבאת המשוריינים עם שוטרים חמושים, עם מאסר עשרות אנשים כמעט ללא חשד, עם מכלאות וכו'.

ע. דגני:

השאלה היא איך נעשה הכל כדי שההבלגה - שהיתה אמנם מוצדקת - לא תתפרש בחוגים מסויימים כחולשה?

י. נחמיאס:

דברי הנועם היו עד שלב מסויים, ובערב, כשרצו לצאת בהפגנה גדולה - לא נתנו להם, וההפגנה לא יצאה. לא נכון יהיה לומר שהסתכלנו מרחוק במתפרעים ולא עשינו מאומה. השאלה היא רק אם צריך היה להתחיל בפעולה מאורגנת ומסודרת מצדנו מבית לבית כבר ביום ד'.

גם אם היינו עושים פעולה דראסטית בתוך השכונה - אני מסופק מאד אם עי"כ היו נסתמים אותם פיות שאומרים: "נעשה כמו בחיפה". מה גם שכל אלה המדברים כך יודעים שהיתה פעולה מצדנו בערב, שאמנם פיזרה את ההפגנה.

י. נחמיאס:

לשאלה בדבר נשיאת נשק: - יש לנו פקודה מדוייקת מאד מתי מותר להשתמש בנשק. המצב בארץ עדיין איננו כזה שאנו יכולים להכניס פיקוח על נשיאת נשק. בסיוור-לילה אנו מחמשים את כל האנשים שלנו בעיר באקדחים ובכפר בברובים. וכבר קרה שנתקלנו ברחוב ראשי בירושלים בשני מסתננים באמצע הלילה. אי-אפשר לקבוע ששטר המסתובב בלילה בירושל בין בניין הכנסת לסוכנות - לא ישא נשק, ואילו שטר המסתובב בבית-הכרם - ישא נשק. אני חוזר אפוא ומבקש לראות את היריה שנורתה לאור המציאות שתיארתי, ואני מסופק אם מקרה זה מחייב שיקול מחדש במדיניות של נשיאת נשק, מה גם כשאני נזכר במספר הקטן של מקרים בהם אמנם השתמשו שוטרים בנשק.

ההגדרה של "הבלגה" אינה נראית לי. אנו מדריכים את השוטרים להשתמש בכוח שלרשותם בהתאם לצורך. המטרה היא להפסיק כל הפרת סדר במינימום של זמן ובמינימום של נזק. נכון, במקרה זה היתה "הבלגה", היה שכנוע - ותמיד אנו מנסים לשכנע לפני שמתמשים בכוח - אבל אין לנו פקודות במטרה אם "להבליג" או ל"להגיב". היו בידי המפקד כוחות לעשות פעולה חריפה במקרה שהיו מחליטים לעלות במאורגן על ההדר.

אני רוצה לחזור עתה לשאלה של שכרות. יש הבדל בין שכרות ובין אלכוהוליזם. שכרות ישנה בארץ כיום; אין המצב כזה שהיה לפני קום המדינה, ואנו נקראים ערב-ערב להשקיש התפרעויות בבתי-קפה על רקע של שכרות.

ולשאלתו של ח'כ אונא: אין אנו מקיימים מודיעין פוליטי, ואיננו יכול לומר שלמטרה יש ידיעות אם פעולה זו מובילה למרכזה של מפלגה מוכרת בישראל. אני איננו יודע על כך. אבל מצד שני, אין אנו כל-כך נאיביים, ואיננו מאטין ב"ספונטאניות" של מאתיים מפגינים לפני מפקד במחוז, וב"ספונטאניות" של הפגנה המתארגנת לשבור חנויות בהדר או להדפסת כרוז בסטנטייל וכו'. היתה יד שארגנה זאת. המטרה תוכל לכל היותר להוכיח שאיש מסויים עשה פעולה מסויימת, אבל לא נוכל להוכיח אינספירציה של מישהו מאחורי זאת. אנו בודקים רק את הצד העובדתי. אני מקווה שהמטרה תעלה בחקירתה על פרטים ואנשים, אבל את הזהות בינם לבין מפלגות נשאיר לציבור.

פ. אונא: היו ידיעות בעתוננים שאמרו כי ברור שהדבר אורג ע"י מפלגות. ואני שואל: האם יש למטרה ידיעה שמובילים קשרים למפלגה מסויימת, או אין? אני חושב שגם מבחינה פוליטית יש לכך חשיבות רבה, לא רק מבחינה ציבורית.

מר זלינגר: אני מצטרף לדברים שאמר המפקח הכללי ביחס לפרס על מצב הפצוע. דבר זה נשקל בימים הראשונים. עיקר הדיבור בעת ההפגנה היה השמועה החוזרת שהאיש מת, וכל ההכחות לא הועילו. לקחנו גם אנשים שיראו את הפצוע חי. כך שידעה ברדיו או בעתון על מצב הפצוע לא תשנה הרבה מבחינת הלך-הרוחות. בין המפגינים היה אחד מ"חברה קדישא" שטען שבמו-עיניו סגר את עיניו של האיש, ואיש-המטרה ממולו שטען שהפצוע חי - עמד כשקרו.

האיש נפצע קשה מאד. הכדור נכנס בשלמותו על-יד המותן השמאלית. המעי-הגס נפגע, וגם חוט-השדרה נפגע במידה מסויימת. סכנה מיידיית לחייו כעת; עדיין לא ברור אם הוא משחן. הרופאים עדיין אינם רוצים לקבוע ממצאים. זהו מצבו של הפצוע כרגע.

אין לנו פלוגות של מאות אנשים העומדים במצב-המחכים שיקרה דבר כזה. עד שאוספים את האנשים משתקבלת הידיעה - עובר זמן מה. אבל היו היתקלויות קטנות במשך היום כמה פעמים. בכל פעם שהיתה היתקלות כזאת - היה מישהו שהרגיע את הרוחות ותרם בכך לפתרון הבעיה המיידית. למפקדים המקומיים היה הרושם שבכך נגמר העניין, עד שבשלב יותר מאוחר התלקח מוקד אחר, ושוב נתקלו בכוח, ושוב הרגיעו, ושוב מוקד חדש.

למשל: בשעות המוקדמות שאחרי-הצהרים היתה היתקלות חמורה למדי עם המון, והמטרה פוזרה אותו. לפני המטרה עמדה השאלה אם לכבוש את ואדי-סאליב, עם עוצר ושימוש בנשק וכו', או לא. אך כשקמו מספר אנשים וניסו לרדת ולהרגיע את הרוחות - הצליחו לעשות זאת.

נדמה לי שאת ההתפרצות להדר-הכרמל רואים כחמו יותר מאשר ההתפרצות בתוך הוואדי, וזוהי טעות. מה שהתרחש בשכונת הזא הדבר המסוכן. ההתפרצות החוצה העלתה את הבעיה מהעיר התחתית אל ההדר, אבל הדבר החמור היה מה שקרה בוואדי עצמו.

ועדת הפנים - 19.7.59

מר זלינגר:

לאחר ההיתקלויות של אחר-הצהרים נראה היה שהמצב שקט. לאחר מכן היתה העליה להדר-הכרמל. לראשונה באו ידיעות ש-800 איש עולים להדר, והוחשו לשם כוחות. ברגע שכוחות קטנים של המשטרה נתקלו באנשים - היו אלה בורחים. לאחר מכן הוקף הואדי ומבואותיו נחסמו ע"י שוטרים, והנסיון של 8.30 בערב פוזר ובוזה שכנו המאורעות של אותו יום.

מסביב לדברים אלה היו תופעות מדאיגות מאד. יש בידי תצלום של הכרוז שהופץ (מעביר את התצלום בין חברי הוועדה).

י. נחמיאס: (קורא את הכרוז).

מר זלינגר: הכרוז הגיע לידי למחרת בבוקר, ביום ה'.

אשר לאיש על הגג: - מאורעות הלילה של ה-9-8 לחודש מתחלקים לשלושה שלבים. הראשון - השיכור התפרע בבית-קפה מסויים, ועל כך הודיעו למשטרה. בהמשך היה המקרה בתוך בית-קפה שני, ששם נורה השיכור ונלקח מהמקום. האירוע השלישי: מכונית משטרה שמעה את היריות כוונה לשם, ומבלי לדעת במה המדובר - הותקפה במקום. סמל שישב שם נסחב החוצה. שוטר שעבר במקום במקרה, בנגזים אזרחיים, ראה את הסמל הנתון בסכנה רצינית (היה גם נסיון להצית את המכונית; להרגעת הרוחות תרמה גם העובדה שנהג המכונית היה מיוצאי צפון-אפריקה), וירה יריה באויר. שומר בנק בסביבה, המחזיק אקדח ברשיון, התפתה ע"י מה שראה מן הגג - וירה אף הוא יריה באויר. כתוצאה מכך הצליח הסמל להימלט, נכנס לרופא בעל טלפון בסביבה, והזעיק תגבורת מהמשטרה. משומר הבנק לקחבו את האקדח, וזהו ההסבר ליריה שנורתה ע"י האזרח מן הגג. הוא ראה למטה התרחשויות כאלו, והתפתה לירות כמה יריות באויר.

את היריה הזאת יש לקשור גם עם המאורעות שחלו לאחר מכן. המכונית שהוצתה בצהרים שייכת למנהל בנק שעליו הוצא הזעם כאילו הוא היה היורה. אחד מבתי הקפה הראשונים שנהרסו היה זה שבו התפרע השיכור לראשונה, לא זה שבו נפצע, משום שבעל הקפה העז להזמין את המשטרה.

כבר אמר המפקח הכללי שאין אצו ששים לשפיכות-דמים, ואם נכנסו למו"מ - הרי זה משום שבאותו מעמד נראה הדבר כדרך הטובה ביותר לחיסול הפרשה. איש מאתנו אינו מוגן מפני טעויות, אני חושב שאננו מצויים לעשות הכל להחזרת הסדר.

לא עמדנו בעת ההפגנות בפני הסוון גברים חסונים ומצאי-דם, כפי שעלול להתקבל הרושם, אלא עמדנו בפני ילדים, גברים ונשים, ביניהם נשים הרות וילדים בגיל 9-10. אין זה כך שמול השוטרים עמדה חזית שדרשה את שבירתה, וגם עובדה זו תרמה לא במעט להחלטות מפקד המקום, שלעתי היו נכונות.

ח"כ אונא שאל בקשר עם מפלגות. אינני יודע על מה מבוססות ההודעות ביחס לחלקן של מפלגות אלו או אחרות באותו סוג. מבחינת עובדות אין למשטרה אפשרות לומר שידה של מפלגה כלשהי היתה בארגון הדבר הזה. אם פירשו את ההתקפה על מועדון מפא"י ועל "הגד" כיד מארגנת - המפרשים חפשיים לעשות זאת. אבל לנו אין עדות לא לכאן ולא לכאן. יש כמובן להבדיל בין ארגון מפלגתי ובין ארגון מקומי. אין ספק שההפגנה הראשונה נקראה ע"י ארגון של יוצאי צפון-אפריקה במקום; אינני יודע מה ומי עומד מאחורי זה.

הי"ר י. ריפתין: האם זהו ארגון ארצי?

מר זלינגר: גם זאת אינני יודע. אם מישהו מוריד מעל קיר כלשהו את האות "א" וצועק "יחי" למפלגה אחרת, אין אנו מפרשים זאת, כיוון שכל אות טובה לענין זה.

לשאלה אם יש ביניהם בעלי תיקים פליליים: - יש ביניהם אחדים כאלה, החל באותו שיכור פצוע וגמור ברבים שלקחו חלק בהתפרעויות, מהם גנבים, פורצים, זונות ורועי-זונות. היו גם אנשים שאין להם רישום פלילי ושנגרדו לענין, כמו פועלים מאורגנים שיש להם עבודה קבועה ולא יצאו באותו בוקר לעבודה כיוון שאולצו ע"י המארגנים שלא לצאת. והאחרים הללו הם בעלי-האגרוף של השכונה.

ועדת הפנים - 19.7.59

י. נחמיאס:
 ברצוני עוד לקרוא לפניכם חלק מהפקודה שלנו בדבר השימוש בנשק (קורא את הפקודה). בכל מקרה של שימוש בנשק - מוזהרים השוטרים בפקודה שהם עלולים אח"כ לתת את הדין בפני בית-משפט.

היו"ר י. ריפתי:
 ח"כ לבדאו הביע משאלה שהוועדה תקבל את הדו"ח של הוועדה המשטרית. אינני יכול להציג זאת כתביעה למשטרה, כי אין אנו רואים את עצמנו כוועדת חקירה. אבל אני מעביר זאת לשיקול דעתו של המפקח הכללי. אין הכוונה לכל פרטי הדו"ח או לחלקים ממנו.

אני מקבל ברצון את הצעת המפקח הכללי שהוועדה תשתתף בסיוור לילה של המשטרה במקומות שונים. בענין זה אבוא בדברים עם המשטרה בנוגע להצעה קונקרטיית.

על הוועדה להחליט עתה על הצעתי לבוא בדברים עם הנהלת עיריית חיפה. עכ"פ, אני הייתי מציע שלא נסתפק בשמיעת המטה הארצי של המשטרה בלבד בפרשה זו, אלא שנשמע גם על האספקט הציבורי של הבעיה. לאחר מכן נוכל להמציג לתוצאות עבודתה של הוועדה הממשלתית.

ס. אונא:
 אני מסכים להצעת היו"ר, אבל יש לי עוד שאלה למטה הארצי של המשטרה שאשאל בסוף הישיבה.

ח. לבדאו:
 לעומת פרשת שטה, החלטת הכנסת במקרה הנוכחי נראית לי ברורה למדי. השאלה היא כיצד למנוע כפילות בעבודה. או שהוועדה תחליט אפוא לחקור דברים ולשמוע גופים ציבוריים, פרט לצד המשטרה, או שנחכה עד שהוועדה הממשלתית תסיים את עבודתה, מבלי שהחומר שלה יחייב אותנו. ללכת לעיריית חיפה ברגע זה - אינני חושב שרצוי. אני מפקפק גם אם דוקא העירייה היא הכתובת הנכונה לענין זה, ועלינו ללכת אפוא באחת מסתי הדרכים שהזכרתי.

י. כהן:
 נקודת הכובד היא באמת בתיאום עם הוועדה הממשלתית, והשאלה היא מתי אנו מסיימים. לא ברור אם הוועדה הממשלתית תוכל לסיים את עבודתה תוך שבוע, ואילו אנו חייבים לסיים תוך שבוע-שבועיים. יחד עם זאת לא יהיה זה נכון מצדנו להגיש את מסקנותינו לפני שהוועדה הממשלתית הגישה את שלה. משום כך כדאי היה באמת שהיו"ר יתאם את הדברים עם היו"ר הוועדה הממשלתית.

יחד עם זאת אין זה מונע מאתנו לברר דברים. אם אנו רוצים להיפגש עם גופים ציבוריים אחרים - אני אני רואה פסול בכך, בתנאי שלא נמהר לסכם עד לאחר שנקבל את החומר של הוועדה הממשלתית.

ע. דגני:
 בשבוע שעבר קיבלנו סיכום האומר שניפגש עם המטה הארצי ואח"כ ייפגש היו"ר עם היו"ר הוועדה הממשלתית; לאחר מכן נחזור לדון בשאלה. הפגישה בעיריית חיפה אינה נראית לי. מה שקרה בחיפה עלול היה לקרות בכל מקום אחר. מה גם שעיריית חיפה היא גוף ציבורי, לעומת המשטרה שהיא גוף ממלכתי העומד באופן מיוחד לרשות של ועדת הפנים.

מבחינה זו אני חושב שצדק ח"כ לבדאו. לאחר שנקבל את המסקנות - נוכל להזמין גם גופים ציבוריים, אם נראה צורך בכך את המסקנות אין אנו חייבים להמציא לפני סיום מושב הכנסת, אלא אנו יכולים להעביר זאת לחברים גם כעבור חודש. משום כך אני מציע לנהוג בענין זה לא בפזיזות, דבר העלול להתפרש כאילו נוסף על ועדת החקירה הממשלתית יש גם חקירה פזיזה של ועדת הפנים, ומי יודע לאיזה צורך. אני אומר זאת בשם סיעתי, וקבקש באמת שלא לנהוג בפזיזות.

היו"ר י. ריפתי:
 אם יש בקשה בשם סיעה - אין לי שום סיבה להזדרז ולקבל החלטה דוקא בישיבה זו. מגמתי היא להשתדל שלא לקבל מסקנות לפני ועדת החקירה הממשלתית, אלא לשמוע אנשים. אני חוש שוועדת הפנים צריכה לנהל את הדיון על רמה של בעיות ציבוריות כלליות, מה שוועדה ממשלתית אינה יכולה לעשות. אבל אינני רוצה להכריע בשאלה זו עכשיו, ונדחה אפוא את ההחלטה לשבוע הבא. בינתיים אספיק גם להפגש עם היו"ר הוועדה הממשלתית.

החלט: לדחות את ההחלטה בענין הפגישה עם עיריית חיפה לישיבה הבאה.

ועדת הפנים - 19.7.59

מ. ארנא:
 יש לי עוד שאלה אחת. אין אנו רואים את תפקידנו
 בבירור השאלה אם המשטרה נהגה בסדר או לא, אלא
 בשאלה: איך אנו רואים את ההתפרעויות על רקע עדתי, ומה אנו יכולים ללמוד
 מכך? המפקח הכללי אמר בענין זה בדרך-אגב מספר דברים, וזוהי הנקודה
 שנראה לי כי עלינו ללמוד אותה לעומקה.

וזו שאלתי: האם לא ניתן לנו לקבל אינפורמציה
 יותר מקיפה דוקא על הנקודה הזאת, כדי שנלמד יותר על הרקע של הדברים
 והמציאות מתוך העדות השונות, כפי שמתבטאת במקרים השונים שהזכיר המפקח
 הכללי?

י. נחמיאס:
 זהו חומר שעלי להכינו. אני יכול לתת מספרים,
 אך אלה לא יתנו תמונה מלאה. הזמנתי את חברי
 הוועדה לראות את הדברים בסו-עיניהם בעת הסיוורים. אין אנו עושים
 סטטיסטיקה לפי עדות. לצרכים שאנו רוצים להסביר אנו מפרטים רק את
 ארץ המוצא, ולא מוצא עדתי. עכ"פ, אני נוהר מאד לזהות צד מסויים עם
 תופעות מסוימות. סטטיסטיקה אנו יכולים אפוא להמציא, אבל היא תתן רק
 מספרים, ולא תמונה.

היור' י. ריפתי:
 הבעיה היסודית היא לראות אם אנשים בעלי מוצא
 עדתי מסויים הם חומר יותר גרוע מאחרים. ואולי
 יש בענין זה חקירה יותר כוללת שאינה נוגעת רק לצד אחד של הבעיה - הצד
 הסוציאלי.

(הישיבה נועלה ב-11.40)